

Com Muntaner, com Eiximenis

El món de les idees petites, expressades mitjançant jocs de paraules, analogies, comparances o interrelacions suggerides per damunt de diferències de lloc i de temps, és un món recurrent, un món ple de coincidències, de repeticions que poden semblar plagis, de troballes curioses que prèviament algun altre ja havia trobat. L'originalitat, sovint, no és més que una forma de dir o de fer, amb gràcia i oportunitat, el que altres ja han fet o dit abans que nosaltres.

Així, allò del "digueu-li Catalunya" no es cap idea original meua, com jo mateix m'he encarregat de demostrar al llibre *València, 750 anys de nació catalana* (1988). Des dels Jurats de València del segle XIV fins als germans Martínez Ferrando, al segle XX, des de fra Vicent Ferrer fins a Carles Salvador, hi ha un munt de valencians (i no solament de valencians: la cita de Rovira i Virgili que encapçala el meu darrer llibre és paradigmàtica) que il·lustren tota una tradició de catalanitat a València. L'oportunitat política de dir-ho i de repetir-ho. Barrejada amb l'oblit o la ignorància socials respecte als il·lustres predecessors, han fet que se m'adjudiqui aquesta *originalitat* que no és pas meua. I com aquest cas, n'hi ha un cabàs.

En reparèixer, el 1989, el volum tercer de la *Història del País Valencià*, el professor Ernest Belenguier, coordinador de l'obra i autor de l'estudi introductor d'aquest volum, va manifestar al meu germà Lluís, també historiador com ell, una certa curiositat sobre si jo havia llegit tal estudi i què n'opinava. L'havia llegit, efectivament, i havia gaudit del repàs historiogràfic crític, que hi fa, des d'un punt de vista indubtablement nacional amb alguna vacil·lació; tanmateix, el que més em va sobtar va ser una d'aquelles *idees petites* consistent a relacionar l'estada i l'activitat benemèrites del Dr. Reglà a València (1959-71) amb les vingudes igualment positives, segles enre, dels grans de la història i de la literatura catalanes, Ramon Muntaner i Francesc Eixi-

menis. I dic que em va sobtar, agradablement, perquè hi és ben resolta l'analogia i perquè jo mateix, al llibre esmentat més amunt (pàgs. 48-50), també havia jugat amb aquesta relació analògica del Dr. Reglà amb altres prohoms provinents del triangle Peralada-Girona-Palamós. Coincidències de la vida.

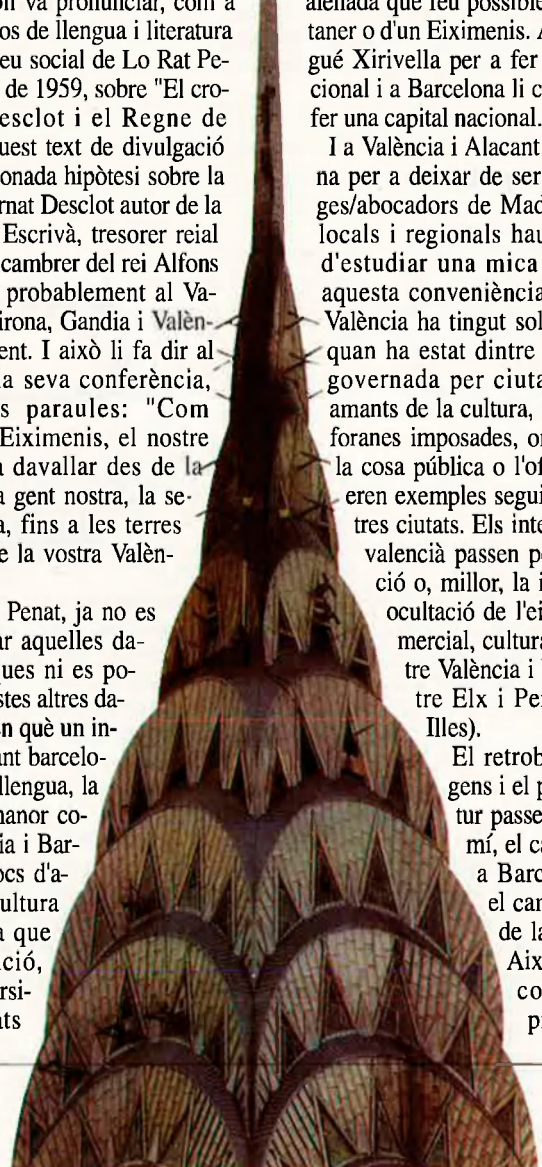
I no s'acaben ací, les coincidències. Tinc a les mans el magnífic llibre *Historiografia*, de Miquel Coll i Alentorn, on he llegit amb fruïció el text de la conferència que el senyor Coll va pronunciar, com a cloenda dels cursos de llengua i literatura valenciana, a la seu social de Lo Rat Penat, el 21 de juny de 1959, sobre "El cronista Bernat Desclot i el Regne de València". En aquest text de divulgació exposa la seva raonada hipòtesi sobre la identitat entre Bernat Desclot autor de la crònica i Bernat Escrivà, tresorer reial de Pere el Gran i cambrer del rei Alfons el Franc, nascut probablement al Vallespir i veí de Girona, Gandia i València, successivament. I això li fa dir al senyor Coll, a la seva conferència, aquestes belles paraules: "Com Muntaner, com Eiximenis, el nostre gran cronista va davallar des de la gran matriu de la gent nostra, la seralada pirinenca, fins a les terres càlides i rients de la vostra València".

Avui, a Lo Rat Penat, ja no es poden recordar aquelles davallades històriques ni es poden produir aquestes altres davallades actuals en què un insigne conferenciant barceloní pugui lloar la llengua, la història i la germanor comunes de València i Barcelona. Altres llocs d'acolliment i de cultura hi ha a València que fan aquesta funció, com ara la universitat o les activitats

al voltant dels premis Octubre, de l'Aplec del Puig o dels Sopars del Micalet. Nogensmenys, allò que també ha canviat a pitjor és el distanciament que s'observa envers València per part dels intel·lectuals i polítics convencionals radicats a Barcelona. En oblidar València, en no tenir la contradictòria i tanmateix atractiva i dinàmica ciutat de València ni al cap ni al cor, ells mateixos es fan petits i resclosits, amos d'una caseta i d'un hortet de poca volada i de poc territori, sense la gran alenada que féu possible l'obra d'un Muntaner o d'un Eiximenis. A Peralada li calgué Xirivella per a fer una crònica nacional i a Barcelona li cal València per a fer una capital nacional.

I a València i Alacant els cal Barcelona per a deixar de ser províncies/platges/abocadors de Madrid. Els polítics locals i regionals haurien de llegir i d'estudiar una mica més per veure aquesta conveniència, per saber que València ha tingut solvència i prestigi quan ha estat dintre del món català, governada per ciutadans honrats i amants de la cultura, lliure d'autoritats foranes imposades, on el regiment de la cosa pública o l'ofici de mostassaf eren exemples seguits per moltes altres ciutats. Els interessos del poble valencià passen per la recomposició o, millor, la impulsió i la no-ocultació de l'eix econòmic, comercial, cultural i vivencial entre València i Barcelona (o entre Elx i Perpinyà, amb les Illes).

El retrobament dels orígens i el progrés per al futur passen pel mateix camí, el camí del nord cap a Barcelona i Europa, el camí de la cultura i de la llengua pròpia. Així ho va mig descobrir el primer president modern

de la Generalitat valenciana, Josep Ll. Albinyana, i ben aviat va ser despatxat del càrrec pel seu partit. I així ho deu saber, també, l'actual president, Joan Lerma, el qual, però, s'ha autovacunat contra la cultura per tal que no li passi el mateix, ja que culturalitzar-se i catalanitzar-se, a València, són la mateixa cosa. La lliçó que ha hagut d'aprendre's és molt fàcil: dir banalitats, no reivindicar res, conformar-se amb el que li donen i no estimar-se la llengua ni el país. No passarà a la història com els valencians que han defensat la terra amb dignitat.

Com Jaume I, que nasqué a Montpeller i morí a València, i el seu fill Pere el Gran, que nasqué a València i morí a Vilafranca del Penedès; com els monjos de Santes Creus, fundadors del Monestir de la Vall-digna, o com els alcaldes de la Valldigna d'avui, agermanats amb els de la Vall d'Àneu; com Desclot, Muntaner o Eiximenis; com Joan Franch o Pere Balaguer, mestres de l'obra del Micalet de la Seu i del Portal dels Serrans, enviats respectivament pel Capítol i pels Jurats a prendre model del campanar de la Seu de Lleida i de la Porta Reial de Poblet; com Vicent Ferrer, nat a València però fill del notari Guillem Ferrer, de Palamós; com tota la família d'Ausiàs March (entre el Baix Llobregat i la Safor) i tants altres cavallers, mercaders, pagesos, soldats o escrivans; com Joan Baptista Basset, dirigent dels Maulets i general en cap de l'artilleria en la defensa de Barcelona el 1714; com l'erudit mallorquí Marià Aguiló, bibliotecari a les Universitats de València i Barcelona; com Miquel Duran de València, director del *Diari de Sabadell*, Artur Perucho, de Borriana, director del diari *Treball*, i molts altres periodistes d'ahir i d'avui; com el compositor Rafel Martínez Vall, d'Ontinyent, cantor del Pirineu a la seva òpera *Cançó d'amor i de guerra*; com J. Ernest Martínez Ferrando, director de l'Arxiu de la Corona d'Aragó i Daniel Martínez Ferrando, poeta i catèdric a Mallorca; com el mateix president Francesc Macià, aclamat entusiàsticament pel poble valencià en ocasió de la seva estada a València, per rebre les despulles de Blasco Ibàñez; com Joan Reglà i tants altres professors i mestres arreu de tot Catalunya; com els cantants en la nova cançó o els grups de rock català; com una bona part de l'anònim formiguer humà que cada dia recorre l'autopista A-7 o la carretera general o la via del ferrocarril paral·leles a la costa o, per l'interior, cap a Lleida o Andorra; així, amunt i avall, estimant la terra i parlant el bell catalanesc del món, i treballant i lluitant, es fa i es refà un gran país.

Josep Guia

Núvols de sobresalt

El xampany amb què van brindar Mikhaïl Gorbátxov i els presidents de vuit repúbliques en l'acte de firmar el tractat econòmic no va servir per a esvaïr la incertesa que es respirava al saló de Sant Jordi del Kremlin. Aquell mateix dia, el diari liberal *Izvestia* es preguntava si aquella era una data històrica, tenint en compte que ni Ucraïna, ni Geòrgia, ni Moldàvia i l'Azerbaidjan s'havien adherit al tractat. I les incògnites sobre el futur de la Unió es van tornar a plantejar quan a la sessió inaugural del nou parlament només van enviar diputats set repúbliques: Armènia, que vol la independència gradual –però independència al capdavant–, es va afegir al grup dels indecisos i dels poc interessats en la futura confederació. Incertesa, doncs, i inestabilitat en el procés d'estructuració del nou estat, a les quals s'afegeixen els mals auguris dels indicadors econòmics: la producció industrial ha caigut més del 6 per 100; la fabricació de béns de consum un 7,5 per 100; gairebé no hi ha reserves de combustible; la producció de blat del 1991 serà un 26 per 100 inferior a la de l'any passat; el comerç exterior i les exportacions estan en fallida; el ruble val deu vegades menys que el seu valor formal, i la inflació és hipergalopant. Tot això vol dir un hivern de fam i de misèria i més encara: el Comitè Soviètic de la Creu Roja preveu que més d'un milió i mig de persones poden morir en els pròxims mesos per falta d'aliments bàsics i de medicines. Les víctimes potencials són sobretot gent gran i criatures. A les farmàcies no hi ha antibiòtics ni aspirines. Les bosses de pobresa cada dia es fan més grosses, fins el punt que és normal veure com dones velles van als mercats per vendre les culleres, les forquilles i els gots o les cassoles, perquè amb els rubles que els donen de pensió mensual amb prou feines poden viure uns quants dies.

Però sembla com si la tragèdia que es viu i s'eixampla al carrer rellisqués impertorbablement contra la *superfície* de la nova classe política democràtica emergent i enfortida després del fracàs del colp. A la Casa Blanca de Moscou, la seu de les institucions russes defensada dels tancs durant aquelles dramàtiques hores del 19, del 20 i del 21 d'agost, s'està més dependent de les intrigues i de les conxorxes que no de les iniciatives i de les solucions. El president rus Borís Ieltsin desconfia del primer ministre soviètic Ivan Silàev i acusa el seu ex-col·laborador d'haver-se passat als interessos dels centristes; el vice-president Rutskoi ha amenaçat de dimitir com a protesta per la passivitat del govern de Ieltsin; mentrestant el líder populista rus s'envolta com més va més d'incondicionals sospitosos d'arribisme, cosa que alguns diri-

gents demòcrates comencen a anomenar "la màfia de Sverdlovsk".

Aquesta situació de paràlisi ha començat a posar nerviosos els demòcrates i reformistes més actius i més qualificats: Gregori Iavlinski, l'artífex de la reforma econòmica i dels contactes amb centres de decisió occidentals no amaga la seva crispació. Comença a donar-se el fet paradoxal que Gorbátxov, que abans del colp feia d'entrebanc per a les reformes, s'està convertint ara en el més actiu impulsor: des de la seva reduïda parcel·la de poder del centre, el prestigi del president soviètic ha començat a revifar. I més encara si es té en compte que Gorbátxov fa ara l'impossible per garantir uns mínims d'unitat del nou estat soviètic. Feina no gens fàcil només donant una ullada ràpida a la situació de les repúbliques. De les que han firmat l'acord econòmic, només Kazakhstan, amb el seu règim de despotisme il·lustrat encarnat pel president Nazarbaïev, dona garanties d'estabilitat. Uzbekistan continua en mans de les màfies i el Tadjikistan és controlat descaradament per l'aparell comunista que va arribar a donar un colp d'estat per mantenir els interessos de la burocràcia brejneviana.

I entre les repúbliques que no han firmat l'acord és difícil saber quin camí triarà Geòrgia quan hagi solucionat els problemes interns provocats per la dictadura dretana de Gamsakhurdia. O què farà Moldàvia, que es vol unir a una Romania per sí mateixa caòtica. Però la incògnita més preocupant és Ucraïna, que juga una carta nacionalista difícilment compatible amb la seva necessitat històrica d'estar unida a Rússia.

L'esmicolament de l'imperi ni de lluny no s'ha frenat. I l'exèrcit, que va parar l'aventura conservadora del 19 d'agost, comença a donar símptomes de malestar per l'intent d'algunes repúbliques de nacionalitzar la seva estructura per crear un cos militar propi. Es per això que en l'última sessió del parlament Gorbátxov va dir que calia unes úniques forces armades que controlessin el botó nuclear. Que qualsevol divisió de l'exèrcit seria un perill.

La crisi social, econòmica, política i nacional-territorial és tan profunda i amb efectes tan interrelacionats que no és exagerat dir que damunt Moscou planen núvols de pròxims sobresalts. La fam, les explosions socials i la crisi militar podrien concatenar-se i donar peu a un altre colp. Hi ha sectors, sobretot la burocràcia comunista local, tant de les repúbliques com de la *Rússia profunda*, que ho desitgen. I el complex militar i industrial, callat, ferit, però no mort, espera la seva ocasió. Tot això no és gens descartable.

Llibert Ferri